

הקטרת הקומץ – בימין ולא בשמאל (כזריקת הדם). לרבי שמעון, אם מקטיר ביד – מקטיר בימין כחטאת. ואם בכלי – אפשר בשמאל. [ויש דעות נוספות, כדלהלן כו].
קבלת הדם – בימין. קבל בשמאל – פסול, ור"ש מכשיר (בין בחטאת בין בשאר קרבנות. עתוס').
זריקה / הזאה – בימין. זרק בשמאל – פסול. לר"ש, בחטאת אינו כשר אלא בימין, ובשאר זבחים כשר בשמאל.

במקומות אחרים מצינו דעות הסוברות שגם בשאר זבחים פסול לר"ש, שלמדים מחטאת (ועתוס' כאן ובזבחים כד-כה באורך).

הולכת אברים לכבש – כשרה בשמאל, ואף לכתחילה עושים כן.
מליקה, בימין כשרה ובשמאל פסולה (משנה זבחים סח:). לגרסת רבנו תם, רבי שמעון חולק וסובר שכשרה בשמאל.
הולכת הדם כשרה אף בשמאל. ואפשר שלכתחילה יש להוליך בימין (עתוס' זבחים כה).

ב. לדברי חכמים, כל עבודה שמעכבת כפרה ונאמר בה 'אצבע' או 'יד' / כף 'יד' או 'כהונה' – אינה כשרה אלא בימין, גורה-שוה ממצורע. לדברי רבי שמעון, דוקא דבר שנאמר בו 'אצבע' או 'יד' / כף' אבל 'כהונה' בלבד – לא.
הלכך קמיצה וזריקת דם-החטאת נאמר בהן – יד / אצבע וכהונה, ולכן אינן כשרות אלא בימין. בקבלה לא נאמר אלא כהונה, וכן בזריקת דם שאר זבחים – ובאלו נחלקו חכמים ור"ש. (וכן במליקת העוף לר"ת).
קידוש הקומץ, לדעת חכמים דינו בימין משום יתור 'יד' בקמיצה (מג"ש דרבא). ולרבי שמעון אינו מיותר. הולכת אברים לכבש, הואיל ואינה מעכבת כפרה, אעפ"י שנאמרה בה כהונה אינה צריכה ימין.

יז. היכן מקום מתן השמן בבהונות המצורע? האם כשר ליתנו על הדם, ומה הדין אם נתקנה הדם?

מתן השמן על בהן יד ורגל הימניים ככתוב. כשר בצדי בהן אבל פסול בצדי צדדים, כלומר תחת הבהן.
א. משמע בתוס' שגם מתן על התנוך כשר בצדדים. ואין משמע כן ברמב"ם (זבח תודה).
ב. יש מי שכתב שלמסקנא אין ריבוי על צדדים. ע' טהרת הקדש. ואין כן דעת הרמב"ם וש"פ.
וכשר ליתנו על הדם ממש. וגם אם נתקנה הדם, נותנו על מקומו.
אם נותן בצדי הדם, ברמב"ם משמע שכשר, ואין משמע כן מרש"י (זבח תודה. וע' שפ"א).

דף יא

יח. א. כיצד קומצים?

- ב. אלו הם אופני קמיצה המסופקים בכשרותם?
- ג. אלו הם אופני חפינת קטורת המסופקים?
- ד. אלו הם האופנים המסופקים של קידוש הקומץ בכלי?

א. מעשה הקמיצה; מכניס אצבעותיו בצדיהן במנחה (בתוך הכלי דוקא ולא בגודש שמעליו. כדלעיל ז), וקומץ כדרך שרגילים אנשים לקמוץ באצבעותיהם, וחופה שלש אצבעותיו (אצבע אמה וקמיצה) עד שמגיע לפס ידו, ומוחק באגודל ובזרת את העודף שבצדדים.
ברמב"ם משמע שלפי המסקנא קומץ כדקמצי אינשי ולא בשלש אצבעות. ואין כן דעת שאר פוסקים.

ב. קמץ בראשי אצבעותיו, שהכניס אצבעותיו בראשיתו כשפס ידו כלפי הסולת מלמעלה (או גם כשפס ידו נצבת במאונך וראשי אצבעותיו נכנסות לסולת); נתן גב ידו על הקמה והוליך את ידו עד שנכנס הקמה מן הצדדים לתוך ידו. לשון אחרת: שקמץ בצדי הכלי ולא באמצעו (רש"י); גב ידו נתונה כלפי הקמה, והכניס אצבעותיו וקמץ מלמטה למעלה (או להפך; שהכניס ידו בקמה דרך פס היד עד שמגיע לראשי אצבעותיו, וקמץ. עתוס') – כל אלו עלו ב'תיקו'.

ופסק הרמב"ם [כדרך שפוסק בשאר ספקות] שאם קמץ והקטיר – הורצה.

דינים נוספים במעשה הקמיצה – ע' ביומא מז.

ג. חפן בראשי אצבעותיו – ולא בצדי בסיס ידו כדרך רגילות החפינה – או חפן מן הצדדים, שהכניס הקטורת בחפניו בין האגודל לאצבע. לשון אחר: מצדי הכלי ולא מאמצעו; חפן בכל יד לעצמה והקריב שתי הידים זו אצל זו – תיקו.

ד. דיבק הקומץ לדפנותיו, או שהפך את הכלי ודיבק את הקומץ מאחריו (שהיה לו בית קיבול בצדו השני, והניחו שם. רש"י) – תיקו.

מהרמב"ם נראה שפרש הבעיות לענין הקמיצה ולא לענין קידוש הקומץ בכלי.

ט. א. באלו אופנים פסול הקומץ משום 'חסר' או 'יתר', ומתי מתוסף לו פסול 'חציצה'?

ב. מתי נפסלת המנחה משום ריבוי או חיסור שמן?

ג. מתי נפסלת המנחה משום ריבוי או חיסור לבונה? מה הדין בלבונה הבאה בפני עצמה?

א. קמצו מבורץ (שמבצבץ החוצה. או שלא הגיע אצבעותיו בפס ידו אלא הרחיקן) – פסול משום יתר. קמצו בראשי אצבעותיו, או שהיה בתוכו צרור או גרגר מלח או לבונה – פסול משום חסר. ובאלו, אם היה הצרור בתוכו – פסול אף משום חציצה בין ידו לקמה או בין קמה לקמה (רש"י). ורק אם היה הצרור בצד כלפי חוץ – אין כאן חציצה.

יש מי שכתב לחדש שדוקא צרור חוצץ, אבל לא מלח ולבונה שהם בני הקרבה (עפ"י צפנת פענח איסור"ב ה, יד. וגם רש"י לא הזכיר אלא צרור בלבד). ויש חולקים (ע' אבנ"ז י"ד רס שצד).

ב. כל שהוסיף לה שמן על מדתה, משל חולין או משל חברתה, או שהפריש לשמה שמן כפול – פסול. חסר מלוג השמן – פסול.

א. הפריש לה שמן מרובה אבל לא כפול – נראה שהדבר שנוי במחלוקת ראשונים (זבח תודה).

ב. אין לפסול משום 'חסר' בגלל שאריות השמן שבכלי, שהרי לעולם נשאר מעט ולא ניתנה תורה למלאכי השרת (עפ"י תוס' כג. ד"ה הוא).

ג. לבונה הבאה עם המנחה – שני שיעורים יש לה, בתחילה ובסוף; –

בתחילה, בעת שקומץ (רש"י), צריך שיהא בא מלא קומץ לבונה (ומסיטה לצדדין כשקומץ). חיסר משיעור זה – פסול (לכל דעות התנאים. ר' יצחק בר יוסף בשם ר' יוחנן).

מלשון הרמב"ם משמע קצת שמפרש 'בתחילה' – בשעת הבאת המנחה. וצ"ע. ע' זבח תודה.

בסוף, בשעה שמקטיר הלבונה – שלש מחלוקות בדבר; לדברי רבי מאיר שיעורה מלא קומץ (ואת כל

הלבנה אשר על המנחה – עד שתהא קיימת הלבונה שנקבעה עם המנחה בתחילה). לרבי יהודה – שיעורה לא פחות משני קורטים (כל – כלשהו. ואת – לרבות קורט אחר). לר' שמעון – קורט אחד (לא דרש לרבות מ'ואת').

פסק הרמב"ם כרבי יהודה. ורש"י כתב שסתם מתניתין כר"מ (וע' רש"י ש זבח תודה). לבונה הבאה בפני עצמה, ובכלל זה בזיכי לבונה של לחם הפנים; אמר רבי יוחנן: לדברי הכל פחות מקומץ – פסולה. ורבי אמי ורבי יצחק נפחא נחלקו בדבר; אחד מהם סובר כר"ח ואחד סובר כמחלוקת בלבונה הבאה עם המנחה, כך מחלוקת בבאה בפני עצמה.

ריבה לבונתה: לפירוש אחד ברש"י (וכ"פ הרמב"ם): הוסיף מעט – כשר. הוסיף כשיעור קומץ, שהפריש לה שני קמצים – פסול. לפירוש השני ברש"י (וכ"פ בתוס') – להפך. ריבה בלבונה בחולין או בשל חברתה – לתוס' פסולה ולרמב"ם כשרה (ע' חזו"א כא, י). הפריש שני קמצים ואבדו; שעת הקמיצה היא הקובעת לפסול משום חסר או משום יתר. ובלחם הפנים – שעת הסילוק.

דפים יא – יב

- כ. א. מהו השיעור המנימלי שאם חשב עליו מחשבת-פסול נפסלה המנחה – בקומץ, בשירים ובלבונה?
 ב. חישוב על חצי זית מחשבת 'חוי' לזמנו ועל חצי זית 'חוי' למקומו; חישוב לאכול חצי זית חוי לזמנו בדבר שדרכו לאכול ועוד חצי זית מדבר שאין דרכו לאכול; חצי זית לאכול וחצי זית להקטיר חוי לזמנו – מה הדין?
 ג. חישוב לאכול או להקטיר כזית חוי לזמנו וכזית חוי למקומו או שלא לשמו, מה הדין?
 א. השיעור המנימלי שחלה בו מחשבת-פסול הוא כזית, הן בקומץ הן בשירים (ואפילו למ"ד יש הקטרה בפחות מכזית. עתוס' נח רע"ב). ובלבונה – כפי שיעור הכשרה; קומץ, קורט או שני קורטין, כדלעיל. בדעת רבי אלעזר אמרו שלא חל פסול אלא אם חושב להקטיר הקומץ כולו. [וכן בשאר דברים – כשחושב להקטיר את כל הדבר שדינו להיקטר] ועד שיחשוב על כל המתיר – הקומץ עם הלבונה.
 ב. חישוב על חצי זית חוי לזמנו וח"ז חוי למקומו [או מחשבת פסול אחרת, כגון של"ש במנחת חוטה וקנאות] – פסול ואין בו כרת.
 דבר שאין דרכו לאכול, כגון קומץ שדינו להיקטר, אינו מצטרף להשלים לכזית במחשבת אכילה, מלבד לר"א שאמר מחשבים מאכילת אדם לאכילת מזבח ולהפך.
 אכילה והקטרה אינם מצטרפים.
 ג. כזית חוי לזמנו וכזית חוי למקומו [או שלא לשמה – במנחת חוטה או קנאות] – פסול ואין בו כרת.
 לדברי רבי יהודה, אם מחשבת הזמן קדמה למחשבה האחרת – פיגול וחייבים עליו כרת. וחכמים חולקים.
 עוד בדיני עירוב מחשבות – ע' בובחים כט-ל לא.